

การจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร

Shelters Management for Construction Workers in Samut

Sakhon Province

อำนวยการ ทุ่งมาศ¹, สุเชาว์ มีหนองหว้า² และ ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร³

Amnuay Thungmas¹, Suchao Meenongwah² and Thananchakorn Pakittawichit³

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1,2,3}

Rattanakosin College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin^{1,2,3}

Corresponding Author, e-mail: amnuay.thu@outlook.rmutr.ac.th

Retrieved; 18-12-2024; Revised; 4-01-2025. Accepted; 24-04-2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อระบุปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม ในจังหวัดสมุทรสาคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่การวิจัย คือจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลมี 4 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้แรงงานจำนวน 12 คน กลุ่มที่ 2 ผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้รับเหมาก่อสร้างหรือผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลด้านสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน จำนวน 3 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบกำหนดคุณสมบัติตามตำแหน่ง และอายุการทำงาน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร ทางด้านกายภาพไม่มีความแข็งแรงมั่นคง เนื่องจากผู้รับเหมาดำเนินการลดต้นทุนโครงการก่อสร้าง จำนวนที่พักต่อพื้นที่มีความแออัด เพราะสถานที่เช่ามีน้อย ราคาเช่าที่ดินมีราคาสูง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไม่มีผู้ดูแลอย่างจริงจัง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร คืองบประมาณของผู้รับเหมามีจำกัด พื้นที่เช่ามีราคาสูง

3. รูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม จะเป็นโครงสร้างหลักแบบถอด-ประกอบได้ ผนังห้องพักเป็นแผ่น Metal Sheet อาคารห้องสุขาก็เช่นกัน

คำสำคัญ: การจัดการที่พักอาศัย; ที่พักอาศัยแรงงานก่อสร้าง; รูปแบบที่พักคนงาน

Abstract

This article aims to: 1) analyze the housing problems of construction workers in Samut Sakhon province, 2) identify factors affecting the management of housing for laborers in Samut Sakhon province, and 3) create an appropriate housing management model for construction workers in Samut Sakhon province. This research is qualitative in nature. The data collection tools used include in-depth interviews and focus group discussions. The target population for the study consists of four groups: Group 1 – 12 laborers, Group 2 – 3 project managers, engineers, or site supervisors, Group 3 – 3 construction contractors or construction business operators, and Group 4 – 3 government officials responsible for labor welfare and protection. The research findings reveal that 1) the physical condition of housing for construction workers in Samut Sakhon province is not strong and stable due to contractors wanting to reduce construction project costs, resulting in overcrowding as rental spaces are limited, land rental prices are high, and there is no serious supervision of safety for life and property, 2) factors affecting the management of housing for laborers in Samut Sakhon province include limited contractor budgets and high rental prices, and 3) an appropriate housing management model for construction workers would be a removable and reassemblable steel structure, with room walls made of metal sheets and the same for toilet buildings.

Keywords: Temporary Shelter Management; Construction Worker Shelter ; Worker Accommodation Types

บทนำ

อุตสาหกรรมการก่อสร้างในประเทศไทยนั้น ธเนศ มหัทธนาลัย (2564) ได้วิเคราะห์ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างไว้ว่า ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีแนวโน้มในทิศทางที่สามารถฟื้นตัว โดยมีมูลค่าของการลงทุนในอุตสาหกรรมการก่อสร้างโดยรวมที่จะมีการขยายตัวร้อยละ 4.5-5.0 ในปี 2564 และจะขยายตัวในปี 2565-2566 ร้อยละ 5.0-5.5 โดยปัจจัยที่ขับเคลื่อนได้มาจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จากทางภาครัฐ ที่เกี่ยวเนื่องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งการลงทุนอุตสาหกรรมการก่อสร้างภาคของภาคเอกชนให้ขยายตัวตาม เช่น นิคมอุตสาหกรรม รวมถึงภาวะเศรษฐกิจที่เริ่มทยอยฟื้นตัวจะหนุนอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย และอาคารสำหรับการพาณิชย์ ปัญหาที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมก่อสร้าง ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องระบบรักษาความปลอดภัยโดยรอบของบริเวณที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างที่ยังไม่ตอบสนองกับการใช้งานที่ดีพอซึ่งง่ายต่อการที่บุคคลภายนอกจะเข้าออกภายในบริเวณที่พักของแรงงานก่อสร้างโดยสะดวก และจะนำพาปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การโจรกรรมหรือนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามา การทะเลาะวิวาทต่าง ๆ การมั่วสุม ยา

เสียดัด น้ำทิ้งท่วมขัง ห้องน้ำห้องส้วมเต็มล้น ส่งกลิ่นเหม็น ขยะกองทิ้งไว้ปลิวสู่ภายนอกที่พัก จนเกิดโรคระบาด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะสร้างมลภาวะ สภาพแวดล้อมที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่ชุมชนโดยรอบเป็นอย่างมาก จนกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างคนงานก่อสร้างกับชุมชนโดยรอบเรื่อยมา เมื่อที่พักอาศัยของคนงานก่อสร้างไม่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้คนงานก่อสร้างมีความรู้สึกไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คนงานก็จะย้ายไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ

จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2566 ระบุว่าจังหวัดสมุทรสาครมีปริมาณงานประเภทอุตสาหกรรมก่อสร้างอยู่ที่ร้อยละ 3.24 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) จากทั้งประเทศซึ่งถือว่าสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ ถ้าเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยของแต่ละจังหวัด เมื่อปริมาณงานก่อสร้างมีมากผู้รับเหมาก่อสร้างก็จะมีมากตามปริมาณงานก่อสร้างเช่นกัน ส่งผลให้ปัญหาด้านที่พักอาศัยและสวัสดิการพื้นฐานของผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างก็มีมากตามไปด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาเรื่องร้องเรียนจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลระหว่างคนงานก่อสร้างกับชุมชนบริเวณใกล้เคียง และจากสภาพที่พักอาศัยและความเป็นอยู่ของแรงงานก่อสร้างตามความเป็นจริงในปัจจุบันที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปจะพบว่าต่ำกว่ามาตรฐานตามประกาศของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน เรื่อง มาตรฐานด้านสวัสดิการแรงงานที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจการก่อสร้าง พ.ศ. 2541 มาตรา 93 (3) ภายในจังหวัดซึ่งจังหวัดสมุทรสาครมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 6,384 แห่ง (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2565) จากปริมาณจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีในจังหวัดสมุทรสาคร จึงทำให้แต่ละโรงงานมีความต้องการแรงงานอย่างมาก ดังนั้นแรงงานก่อสร้างจึงมีทางเลือกที่หลากหลายในการย้ายไปทำงานที่อื่น ที่มีสวัสดิการ ค่าแรงที่ดี และมีความปลอดภัยมากกว่าอยู่ภายในที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้าง เมื่อคนงานย้ายออกจากหน่วยงานก่อสร้าง จึงส่งผลกระทบกับผู้รับเหมาก่อสร้าง หรือผู้ประกอบการรับเหมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือผู้รับเหมาก่อสร้างหรือผู้ประกอบการรับเหมาจะขาดแคลนแรงงาน และผู้รับเหมาก่อสร้างหรือผู้ประกอบการรับเหมาแก้ปัญหาโดยนำแรงงานไร้ฝีมือเข้ามาทำงาน และส่งผลให้คุณภาพของงานก่อสร้างในโครงการด้อยคุณภาพ จากปัญหาที่กล่าวมาจึงเป็นสาเหตุว่าการจัดการที่พักแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาครจึงมีความสำคัญ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่ายังมีบางปัญหาด้านการจัดการ และนวัตกรรมที่ที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง อีกทั้งยังไม่มีงานวิจัยใด ๆ ที่ทำการวิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้ เพื่อเป็นการลดปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงทำการวิเคราะห์ใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) สภาพที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้าง เช่น ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2) สภาพการจัดการที่พักแรงงานก่อสร้าง เช่น จำนวนที่พักอาศัย ความแข็งแรงของห้องพักอาศัย พื้นที่ใช้งานตามกฎหมาย และการควบคุมดูแล 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักแรงงานก่อสร้าง เช่น งบประมาณ สถานที่สร้างที่พัก จำนวนผู้พักอาศัย และสภาพแวดล้อมหรือชุมชนข้างเคียง รวมถึงการพัฒนาบริเวณสถานที่พักอาศัยให้ถูกสุขลักษณะอนามัย และถูกต้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (13 มกราคม 2559). ประกาศคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน เรื่อง มาตรฐานด้านสวัสดิการ

แรงงานที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจการก่อสร้าง. มาตรา 93(3). ซึ่งในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาจึงเกิดกับแรงงานก่อสร้างรวมทั้งชุมชนโดยรอบ

บทความวิจัยนี้นำเสนอ รูปแบบการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร ใน 6 ด้าน คือ 1) ลักษณะรูปแบบที่พักอาศัย 2) สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 3) สุขลักษณะบริเวณที่พักอาศัย 4) สุขภาพของแรงงาน 5) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน 6) การจัดการดูแล ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับผู้รับเหมาก่อสร้างนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการที่พักอาศัยให้กับผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่อยู่ในการดูแลของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อระบุปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม ในจังหวัดสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานก่อสร้างที่พักในที่พักอาศัยชั่วคราว (Temporary Shelter) ซึ่งเป็นที่พักที่แรงงานก่อสร้างใช้พักอาศัยระหว่างทำงานในโครงการก่อสร้างต่างๆ การวิจัยนี้อาจครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมภายในที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ความปลอดภัยและสุขอนามัย จากนั้นผู้วิจัยจะเสนอแนวทางในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราว เพื่อให้แรงงานก่อสร้างมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการศึกษาในงานวิจัยนี้จะรวบรวมแนวคิด ความหมาย ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศนำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

แนวคิด หลักการ และทฤษฎีการจัดการ

ความหมายการจัดการ (Management) ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการทำให้ทุกส่วนขององค์กรทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มันช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีระเบียบและสอดคล้องกับแผนที่วางไว้ ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสร้างผลลัพธ์ที่ดีที่สุดซึ่งการจัดการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องปรับปรุง Harold Koontz (1972) ได้ลำดับขั้นตอนในการจัดการเอาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (Planning) คือการคิด วางขอบเขตของสิ่งที่จะทำในอนาคต 2) การจัดองค์กร (Organizing) คือ การกำหนดแผนก ในองค์กรว่าจะต้องมีอะไรบ้าง 3) การจัดคน (Staffing) คือ การจัดการบุคลากร ให้ทำหน้าที่จัดการสรรหา รวมทั้งพัฒนาบุคลากร 4) การ

อำนวยการ (Directing) คือการสั่งการการกำหนดอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ และ 5) การควบคุมดูแล (Controlling) คือการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยยังได้นำ PDCA หรือวงจรเดมมิง (Deming Cycle) คือวงจรการควบคุมคุณภาพมาใช้ประกอบกับทฤษฎีของแฮร์โวลด์ คูนทซ์ (Harold Koontz) เพื่อที่จะนำไปสู่การดำเนินการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนางานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งนักวิชาการอย่าง ครรชิต มาลัยวงศ์ (2558) ก็ยังได้ให้ความหมายของการจัดการโครงการเพิ่มเติมว่า การดำเนินกิจกรรมที่ทำภายในระยะเวลาจำกัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์โดยใช้เพียงงบประมาณที่กำหนดไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดการโครงการคือ การวางแผน การกำหนดและการจัดลำดับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโครงการ การกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่กำหนดให้แล้วเสร็จ มีการแก้ปัญหาที่อาจทำให้โครงการหยุดลง การจัดการทรัพยากรการจัดการทรัพยากรโครงการให้อยู่ภายในขอบเขตที่กำหนด ส่วน วิภาวี อังศุวัชรกร (2562) ที่มีแนวคิดในการจัดการที่פקแรงงานก่อสร้างว่าควรมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของแรงงานก่อสร้าง ด้านสุขลักษณะ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงส่งผลให้แรงงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้อีกด้วย โดยวิธีจัดการที่פקแรงงานก่อสร้างสามารถแบ่งเป็น 12 ด้าน ดังนี้ 1) การเลือกทำเลที่ตั้ง 2) การจัดผังบริเวณ 3) การก่อสร้างโครงสร้างสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน 4) การคัดกรองจัดคนเข้าพักอาศัย 5) การเดินทาง 6) สุขลักษณะ 7) สิ่งแวดล้อม 8) ความปลอดภัย 9) การรักษาพยาบาล 10) กฎระเบียบและการลงโทษ 11) การสื่อสารและการอบรมความรู้ และ 12) งบประมาณและค่าใช้จ่าย

แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบที่พักอาศัยชั่วคราว

ที่พักอาศัยชั่วคราว หมายถึง สถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้คนเข้าพักอาศัยในช่วงเวลาหนึ่งชั่วคราว โดยไม่ใช่ที่อยู่อาศัยถาวร แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับรูปแบบที่พักอาศัยชั่วคราวมีดังนี้ 1) ความรวดเร็วในการก่อสร้าง (Rapid Deployment) ต้องสามารถก่อสร้างได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการ 2) ความยืดหยุ่นและความคล่องตัว (Flexibility and Mobility) สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย และปรับเปลี่ยนตามสภาพพื้นที่และความต้องการของผู้ใช้แรงงาน 3) การใช้วัสดุที่มีน้ำหนักเบาและทนทาน (Lightweight and Durable Materials) เพื่อให้เหมาะสมกับการขนส่งและการก่อสร้างในระยะเวลานั้น วัสดุที่ใช้ควรมีน้ำหนักเบา แต่ทนทานต่อสภาพอากาศและการใช้งาน 4) การจัดการพลังงานและทรัพยากร (Resource and Energy Management) คือการออกแบบที่พักชั่วคราวควรคำนึงถึงการจัดการพลังงานและทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานทดแทน (solar energy) ระบบน้ำหมุนเวียน 5) ความสะดวกสบายและความปลอดภัย (Comfort and Safety) แม้จะเป็นที่พักชั่วคราว แต่ต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายในการอยู่อาศัย และความปลอดภัยของผู้พักอาศัย เช่น การออกแบบให้มีการระบายอากาศที่ดี ความเป็นส่วนตัว และมีระบบความปลอดภัยพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด 6) มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิต (Cultural and Lifestyle Compatibility) ควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้ใช้แรงงาน เช่น การจัด

พื้นที่ภายในให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน และการเคารพความเชื่อหรือประเพณีของผู้พักอาศัย และ 7) ต้นทุนต่ำและคุ้มค่า (Cost-effectiveness) ต้องคำนึงถึงต้นทุนที่ต่ำ มีความคุ้มค่าในระยะยาว เนื่องจากงบประมาณของผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างขนาดเล็กมักจะมีจำกัด ดังนั้นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบที่พักอาศัยชั่วคราว ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 93 (3) นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ก็ยังมีสูตรเลข ผูกจีน (2565) ที่มีแนวคิดใช้โครงสร้างเหล็กมาประยุกต์สร้างที่พักอาศัยขนาดเล็กในรูปแบบที่พักสำเร็จรูป ใช้ระยะเวลาก่อสร้างน้อยและจากการศึกษาพบว่าผู้ผลิตบ้านพักสำเร็จรูปโครงสร้างเหล็กส่วนมากเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ และในความหมายของ ดนัย บวรเกียรติกุล, นันทพร ภัทรพุทธ (2563) ก็ได้มีแนวคิดว่าแรงงานก่อสร้างควรจะต้องได้รับการอุดหนุนสวัสดิการในด้านที่พักอาศัยที่มีรูปแบบที่เหมาะสม มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน และสนับสนุนชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและปลอดภัยต่อสุขภาพกายและจิตใจ เช่นเดียวกับแนวคิดของทาง สุปรีย์ เปียถนอม (2564) ได้กล่าวว่า ลักษณะการใช้งานของผู้พักอาศัยจะมีการดัดแปลงที่พักโดยการขยายพื้นที่ใช้งาน เช่น การต่อเติมดัดแปลงกันสาด ต่อเติมชั้นวางของในห้องพักโดยยึดกับโครงสร้างของห้องพัก เพื่อเพิ่มและขยายพื้นที่ที่พักอาศัยทั้งภายใน และภายนอกห้องพัก อีกทั้งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพกายภาพเดิมซึ่งเกิดจากธรรมชาติคือ ความร้อนจากแสงแดด น้ำซึมเข้าภายในห้องพักจากฝน ตลอดจนแก้ปัญหาจากการใช้งานพื้นที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้พักอาศัย

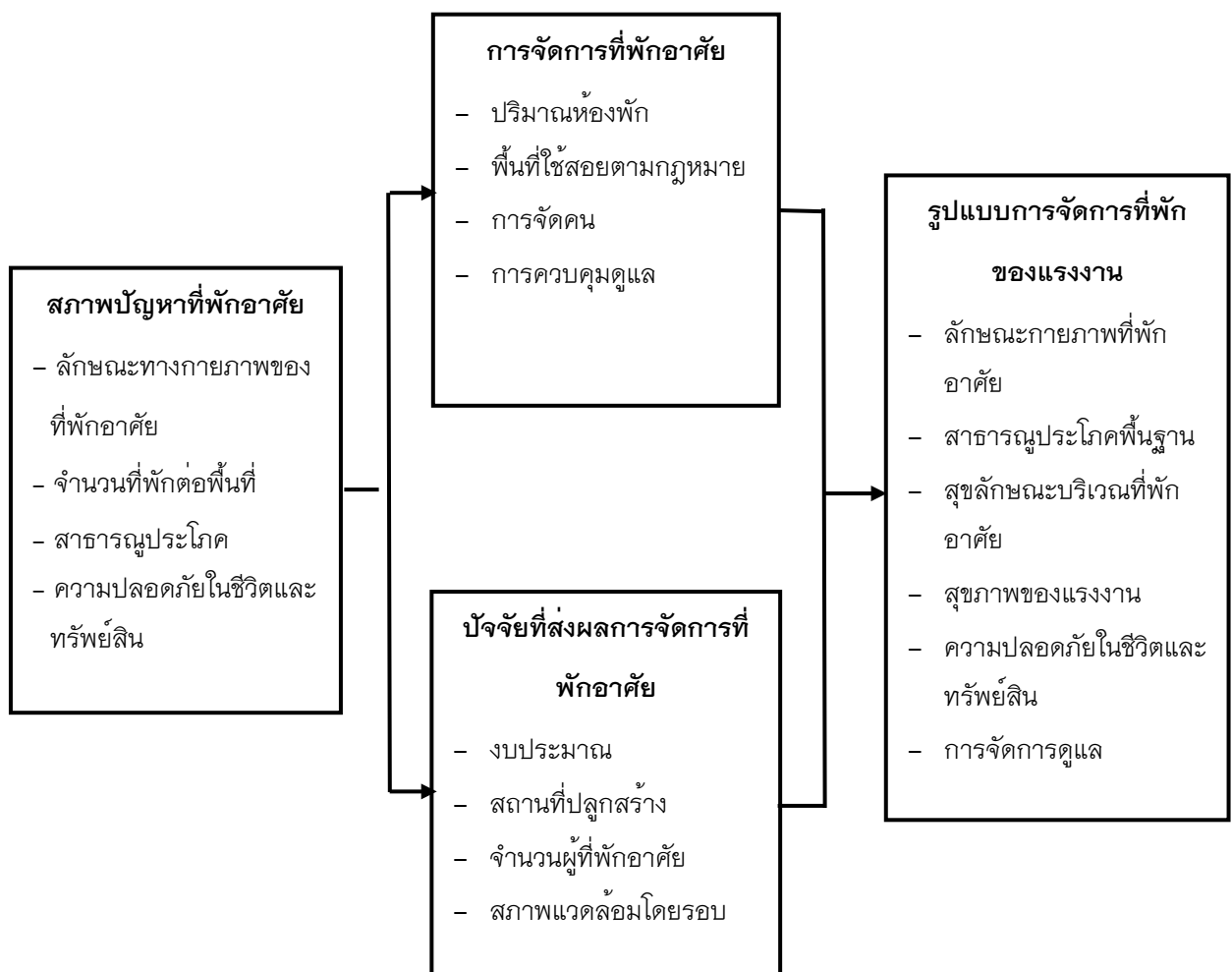
แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับแรงงานก่อสร้าง

ระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับแรงงานก่อสร้างเป็นข้อกำหนดที่ถูกวางไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของแรงงาน รวมถึงการสร้างความปลอดภัยในสถานที่ทำงานและการจัดการเรื่องสิทธิตามกฎหมายของแรงงาน ในประเทศไทย การควบคุมดูแลแรงงานก่อสร้างอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ว่าด้วย 1) การจ้างงานและสัญญาจ้างแรงงาน โดยนายจ้างต้องทำสัญญาจ้างงานอย่างชัดเจน และต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญา รวมถึงการจ่ายค่าจ้างตามที่ระบุไว้ 2) การทำงานล่วงเวลา แรงงานก่อสร้างมีสิทธิในการได้รับค่าจ้างสำหรับการทำงานล่วงเวลาตามที่กฎหมายกำหนด และ 3) วันหยุดและวันลา แรงงานมีสิทธิที่จะได้รับวันหยุดประจำปี วันหยุดพักผ่อน และวันลาตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หมวด 15 ว่าด้วยการคุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล ข้อ 111 ให้นายจ้างจัดและดูแลให้ลูกจ้างใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลตลอดเวลาที่ทำงาน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานก่อสร้างทางด้าน วิสสุจน์ รางทอง (2560) ได้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานมีอยู่ 4 ด้านคือ 1) ด้านร่างกาย นายจ้างหรือผู้ประกอบการควรต้องทำการตรวจสุขภาพลูกจ้างแรงงานต่างด้าวก่อนรับเข้าทำงาน และปัจจัยที่เสี่ยงมาจากการทำงานเป็นประจำทุกปี 2) ด้านจิตใจ นายจ้างต้องชักนำส่งเสริมให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวให้ทำตามกฎหมายโดยเป็นผู้เข้าเมืองทำงานอย่างถูกกฎหมาย ยึดความเที่ยงธรรม มีคุณธรรม หลักสิทธิมนุษยชน 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นายจ้างควรอบรมให้ความรู้

ความเข้าใจพร้อมกับขอความร่วมมือและให้แรงงานต่างด้าวปฏิบัติตามข้อบังคับ ข้อกำหนดหรือ กฎเกณฑ์ กฎระเบียบต่าง ๆ ของนายจ้าง และรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและ 4) ด้านปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพ นายจ้างต้องจ่ายอัตราค่าจ้าง ผลตอบแทนต่าง ๆ ขึ้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดพื้นที่สำหรับการวิจัย คือ จังหวัดสมุทรสาคร ประชากร คือ ผู้รับเหมาก่อสร้าง ผู้ควบคุมงาน วิศวกร ผู้จัดการโครงการ ผู้ใช้แรงงาน

ในธุรกิจก่อสร้าง และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้าง จำนวน 21 คน เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จนได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางและวิธีการจัดการรูปแบบที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างต่อไป

วิธีการรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์ตัวแทนของแรงงานก่อสร้างที่พักอาศัยภายในแคมป์ เพื่อจะได้ความคิดเห็นของแรงงานก่อสร้างเกี่ยวกับสภาพการอยู่อาศัยภายในแคมป์ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตในแต่ละวัน โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ประชากรทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้แรงงานที่พักอาศัยในแคมป์คนงาน ให้ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ 12 คน กลุ่มที่ 2 ผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน ให้ข้อมูลด้วยวิธีการให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน มีอำนาจในการตัดสินใจทุกเรื่องในโครงการ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้รับเหมาก่อสร้างหรือผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ให้ข้อมูลด้วยวิธีการให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้รับเหมา เจ้าของบริษัท หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทุกเรื่องในบริษัท จำนวน 3 บริษัทๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลด้านสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน หรือหน่วยงานที่ดูแลด้านสาธารณสุขภาคให้กับหน่วยงานก่อสร้าง ให้ข้อมูลด้วยวิธีการให้สัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เช่น กรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ผู้อำนวยการเทศบาล หรือนายกเทศบาล จำนวน 3 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จนได้รูปแบบตามวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางและวิธีการจัดการรูปแบบที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างต่อไป

2) ทำการสำรวจสถานที่พัก ผู้วิจัยทำการสำรวจสถานที่พักอาศัยชั่วคราว โดยการสังเกตทางกายภาพสถานที่พักของแรงงาน จากสถานที่จริง เพื่อจะได้ให้ข้อมูลสภาพทางกายภาพที่แท้จริงของอาคารที่ใช้พักอาศัย อาคารห้องน้ำ รั้ว ที่เก็บขยะ โรงครัว ฯลฯ ที่อยู่ในแคมป์ โดยใช้แบบสำรวจที่พักของสภาวิศวกรแห่งประเทศไทย (วสท.) เป็นต้นแบบในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

3) ทำการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจความต้องการและความพึงพอใจของแรงงานก่อสร้างเกี่ยวกับที่พักอาศัย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นแก่การดำรงชีพในแต่ละวัน ความปลอดภัย และปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยใช้แบบสำรวจความต้องการที่พักอาศัยของแรงงานเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในงานวิจัยนี้ได้ดำเนินการเลือกประชากรด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นตัวแทนผู้ที่ปฏิบัติงานและพักอาศัยในแคมป์คนงาน

ผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญในการจัดการโครงการก่อสร้าง รวมทั้งเจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งจะแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง/ผู้รับเหมาก่อสร้าง

กลุ่มที่ 2 ผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน

กลุ่มที่ 3 ผู้ใช้แรงงาน

กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลด้านสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน หรือหน่วยงานที่ดูแลด้านสาธารณสุขปกให้กับหน่วยงานก่อสร้าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ข้างต้น มีจำนวนทั้งหมด 21 คน มีรายละเอียดดังนี้
คุณสมบัติ กลุ่มที่ 1 ผู้รับเหมาก่อสร้าง เป็นผู้ทำอาชีพก่อสร้างมากกว่า 10 ปี
คุณสมบัติ กลุ่มที่ 2 ผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน ประสบการณ์มากกว่า 10 ปี
คุณสมบัติ กลุ่มที่ 3 ผู้ใช้แรงงาน เป็นผู้นำผู้ใช้แรงงาน ประสบการณ์มากกว่า 10 ปี
คุณสมบัติ กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลด้านสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน หรือหน่วยงานที่ดูแลด้านสาธารณสุขปกให้กับหน่วยงานก่อสร้าง ตำแหน่งระดับหัวหน้าฝ่ายในหน่วยงานภาครัฐขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 4 ชุด คือ ชุดที่1) สำหรับผู้รับเหมาหรือผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ชุดที่2) สำหรับผู้จัดการโครงการ วิศวกร หรือผู้ควบคุมงาน ชุดที่ 3) สำหรับผู้ใช้แรงงาน และชุดที่4) สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยคำถามที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์พัฒนาจากกรอบแนวคิด และประเด็นศึกษาดังนี้

- 1) สภาพที่พกอาศัยของแรงงานก่อสร้าง ประเด็นศึกษาคือ ความพึงพอใจทางด้านกายภาพของที่พัก ทางด้านสาธารณสุขพื้นฐาน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 2) สภาพการจัดการที่พกอาศัยของแรงงานก่อสร้าง ประเด็นศึกษาคือ จำนวนห้องพก และอาคารต่าง ๆ ที่จำเป็น พื้นที่ใช้สอยถูกต้องตามกฎหมาย
- 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พกอาศัย ประเด็นศึกษาคือ งบประมาณ สถานที่ในการสร้างที่พก จำนวนผู้พกอาศัย และสภาพแวดล้อมชุมชน

ผลการวิจัย

1.สภาพปัญหาที่พกอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัยเป็นวัสดุต้นทุน และคุณภาพต่ำ โครงสร้างเป็นไม้สน และไม้ยูคา หรือเป็นเศษเหล็กเหลือใช้ ผนังห้องเป็นสังกะสี

1.2 จำนวนที่พักต่อพื้นที่มีความแออัด อาคารแต่ละหลังปลูกติดกัน ระยะเว้นไม่ถูกต้องตามกฎหมายกำหนด ห้องสุขามีจำนวนน้อย ระบบระบายน้ำเสียใช้งานไม่เต็มที่ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง

1.3 สาธารณูปโภคภายในที่พัก จะใช้บริการจากทางภาครัฐ เช่นการประปา การไฟฟ้า

1.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีน้อย รั่วโดยรอบที่พิกไม่แข็งแรง และไม่มีการซ่อมแซมต้องดูแลกันเองภายในที่พัก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านงบประมาณ ผู้รับเหมาก่อสร้างมีงบประมาณจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดหาที่พักให้เป็นไปตามมาตรฐานตามประกาศของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน เรื่อง มาตรฐานด้านสวัสดิการแรงงานที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจการก่อสร้าง พ.ศ. 2541 มาตรา 93 (3) ได้

2.2 สถานที่ปลูกสร้าง หรือทำเลที่ตั้ง ต้องการที่ไม่ไกลจากโครงการก่อสร้าง การขนส่งแรงงาน ต้องมีความสะดวก ค่าเช่าราคาไม่แพง ถ้าค่าเช่ามีราคาสูง ก็ต้องเช่าพื้นที่ขนาดเล็ก การจัดการที่พักอาศัย จะเกิดความแออัดหรือที่พักอาศัยแบบ 2 ชั้น เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนแรงงานที่เข้ามาอยู่อาศัย

2.3 จำนวนผู้ที่พักอาศัย โดยทั่วไปเฉลี่ย 2 คนต่อ 1 ห้อง ส่วนครอบครัวจะให้ 2 ห้องต่อ 1 ครอบครัว ในกรณีพื้นที่สร้างห้องพักมีน้อยก็จำเป็นต้องสร้างที่พักเป็น 2 ชั้น หรือให้พักห้องละ 3 คน เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนคนทั้งหมด

2.4 สภาพแวดล้อมโดยรอบ ไม่ห่างจากชุมชน ทางสัญจรสะดวก มีแหล่งหาอาหารทางธรรมชาติ เนื่องจากสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายให้กับแรงงานได้ มีการจัดการขยะมูลฝอยจากภาครัฐ

3. รูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม ในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ลักษณะกายภาพที่พักอาศัย ที่รับได้ทุกฝ่ายโครงสร้างเป็นวัสดุที่มีความคงทน แข็งแรง มีอายุการใช้งานได้ยาวนาน เช่น เหล็ก แต่การลงทุนจะสูงในระยะเริ่มต้น จะคุ้มทุนในระยะยาว ผนังของตัวอาคารเป็นแผ่น Metal Sheet ซึ่งถ้าเป็นชั้นส่วนสำเร็จรูปแบบถอดประกอบได้ จะยิ่งสะดวกในการขนย้ายไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ในอนาคตได้

3.2 สาธารณูปโภคพื้นฐาน น้ำประปาต้องมีถึงสำหรับบรรจุน้ำขนาดใหญ่ เพื่อรองรับปริมาณน้ำปริมาณมากในช่วงที่คนงานใช้พร้อมกัน น้ำประปาจะไม่เพียงพอ ส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในห้อง เช่น ปลั๊ก สวิตช์ ต้องมีอย่างน้อย 2 จุดเนื่องจากเครื่องใช้ไฟฟ้ามีหลายอย่าง ปัจจุบันมีเพียง 1 จุดทำให้มีการต่อสายพ่วงเป็นสาเหตุให้เกิดไฟฟ้าเกินกำลัง ทำให้เกิดปัญหาอัคคีภัย

3.3 สุขลักษณะบริเวณที่พักอาศัย ต้องมีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยโดยเฉพาะจุดทิ้งขยะ ถึงมีฝาปิดป้องกันแมลง สุนัข หรือสัตว์อื่นมาหาเศษอาหาร การระบายน้ำทิ้งต้องหมั่นดูแลไม่ให้เกิดการอุดตันของทางระบายน้ำทิ้ง ติดต่อสาธารณะสุขมาฉีดยาฆ่าแมลง หรือสัตว์นำโรคต่าง ๆ

3.4 สุขภาพของแรงงาน จัดให้มีสถานพยาบาลเบื้องต้นภายในที่พัก พร้อมทั้งยา อุปกรณ์การรักษา เนื่องจากโรคภัยหรืออุบัติเหตุเบื้องต้น หากร้ายแรงต้องให้บริษัทถึงเข้ามาดูแล

3.5 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ต้องมีรั้วกันขอบเขตโดยรอบที่พัก มียามรักษาการณ์ หรือมีกล้องวงจรปิดโดยรอบที่พัก และป้องกันเหตุร้าย หรือการโจรกรรมได้ในระดับหนึ่ง

3.6 การจัดการดูแลที่พัก ให้มีผู้ดูแลสถานที่พักที่สามารถบริหารจัดการให้ผู้ที่อยู่อาศัยปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความยุติธรรมไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เป็นที่พึ่งพาของแรงงานที่พักอาศัยได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อได้ดังต่อไปนี้

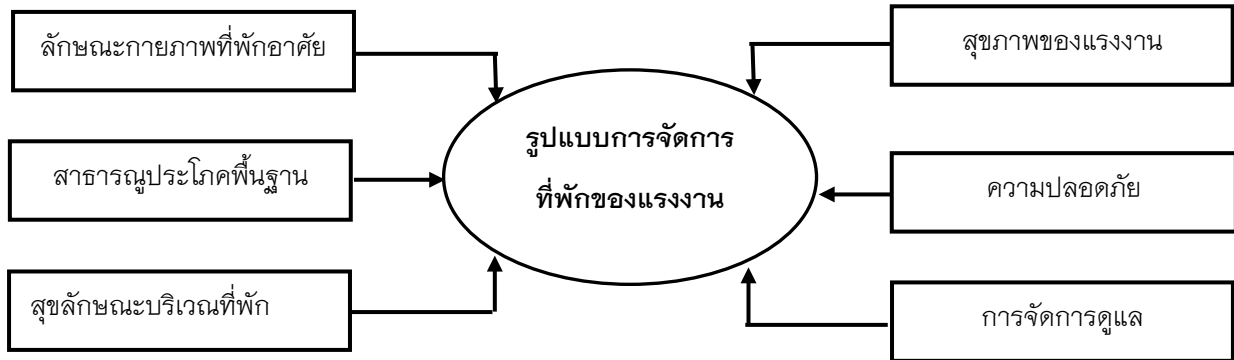
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหาที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า วัสดุต้นทุน และคุณภาพต่ำ โครงสร้างเป็นไม้สนและไม้ยูคา หรือเป็นเศษเหล็กเหลือใช้ผนังห้องเป็นสังกะสี จำนวนที่พักต่อพื้นที่มีความแออัด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้พักอาศัย ทั้งนี้สาเหตุหลัก ๆ เป็นเพราะผู้รับเหมาก่อสร้างเงินทุนหมุนเวียนมีจำกัด และไม่ได้คิดเป็นต้นทุนในการเสนอราคา ประกอบกับผู้จ้างแรงงานไม่เรียกร้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย จึงทำให้ผู้รับเหมาก่อสร้างละเลยไม่ให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การจัดรูปแบบบ้านพักอาศัยและการดำเนินชีวิตของแรงงานก่อสร้าง” ของ ดนัย บวรเกียรติกุล, และนันทพร ภัทรพุทธ ในทัศนคติผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้รับเหมาก่อสร้างจำกัดดำเนินการสร้างที่พักในลักษณะแคบอยู่เท่านั้น นานวันก็ไม่ได้ให้ความสำคัญ ประกอบกับแรงงานก่อสร้างก็ยอมทนอยู่ และหาอุปกรณ์มาต่อเติมห้องเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า งบประมาณในการก่อสร้างที่พักมีจำกัด สถานที่ปลูกสร้างราคาสูง จึงทำให้ผู้รับเหมาก่อสร้างพยายามลดต้นทุนของตน ซึ่งในทัศนคติผู้วิจัยมีความเห็นว่าการแข่งขันประกวดราคาค่าก่อสร้างมีความรุนแรง ดังนั้นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างจะไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ก็ยังไม่เข้มงวดกับการตรวจสอบ จึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ถูกแก้ไขอย่างจริงจัง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสมต้องมีความแข็งแรง ที่พักอาศัยแล้วมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการดูแลด้านสาธารณสุข มีสาธารณูปโภคอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด แต่ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถดำเนินการได้สืบเนื่องมาจาก งบประมาณในการบริหารจัดการที่พักอาศัยมีจำกัด อีกทั้งไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 93(3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานจึงกำหนดมาตรฐานด้านสวัสดิการแรงงานที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจการก่อสร้าง ดังนั้นผู้รับเหมาก่อสร้างจึงไม่ให้ความสำคัญกับที่พักอาศัยของแรงงานตามที่กฎหมายกำหนด และในทัศนคติผู้วิจัยมีความเห็นว่าต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นกรมแรงงานจังหวัด เทศบาล ต้องเข้มงวดเรื่องที่พักอาศัยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการลดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น โจรกรรม ยาเสพติด ฯลฯ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การจัดการที่פקอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร มีข้อค้นพบสำคัญดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างที่เหมาะสม

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปรูปแบบการจัดการที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างที่มีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่ายมี 6 ประเด็นดังนี้

- 1) ลักษณะกายภาพที่พักอาศัยต้องทำจากวัสดุที่มีความแข็งแรง ทนต่อการรื้อถอน สามารถย้ายได้ง่าย ความเสียหายเกิดขึ้นน้อยอาจสร้างเป็นรูปแบบถาวรประกอบได้
- 2) สาธารณูปโภคพื้นฐานให้บริการของทางภาครัฐจะมีความสะดวกที่สุด เช่น น้ำอุปโภคบริโภค ใช้ของการประปาส่วนภูมิภาค ไฟฟ้าใช้ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การขนถ่ายขยะมูลฝอยให้บริการของหน่วยงานท้องถิ่น จะเป็นการประหยัด และสะดวกที่สุด
- 3) สุขลักษณะบริเวณที่พักอาศัยต้องมีระบบระบายน้ำทิ้ง ไม่ให้เกิดน้ำท่วมขัง บริเวณที่ทิ้งขยะต้องมีสถานที่ มีรั้วรอบกันสัดวเช่น สุนัข แมวมาหาเศษอาหาร
- 4) สุขภาพของแรงงานต้องจัดสถานที่ปฐมพยาบาลเบื้องต้นภายในที่พักอาศัย มีบริการตรวจสุขภาพประจำ
- 5) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน บริเวณที่พักอาศัยต้องมีระบบป้องกันภัย เช่น มียามรักษาการณ์ หรือระบบกล้องวงจรปิด เพื่อเป็นการป้องกันเหตุร้าย
- 6) การจัดการดูแลที่พักต้องจัดหาผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในที่พักของแรงงาน เป็นตัวแทนของผู้จัดการโครงการหรือผู้รับเหมาก่อสร้าง และตัดสินใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

สรุป

สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร โดยพบว่าปัญหาหลักคือผู้รับเหมาก่อสร้างมีสถานะเป็นผู้รับเหมาขนาดเล็ก หรือรายย่อย มีงบประมาณจำกัด ดังนั้นการจัดการที่พักอาศัยที่ถูกต้องตามกฎหมายจึงเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้

ผู้รับเหมาก่อสร้างยังขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ตามประกาศของคณะกรรมการสวัสดิการแรงงานได้กำหนดมาตรฐานด้านสวัสดิการแรงงานที่พักอาศัยสำหรับลูกจ้างในกิจการก่อสร้าง อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้แรงงานเองก็ไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว และไม่ให้ความสนใจในการเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายของตนเองเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ปัญหาเหล่านี้พบเห็นได้ทั่วไป และยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาที่พักอาศัยของแรงงานก่อสร้างในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าผู้รับเหมาก่อสร้างจะเน้นวัสดุต้นทุนที่ต่ำ ถ้ามีวัสดุที่สามารถทดแทนในต้นทุนที่ต่ำ มีความคงทน น้ำหนักเบา ขนย้ายสะดวกจะสร้างประโยชน์เป็นอย่างมาก จากผลการศึกษาควรให้ทางเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลควรเข้มงวดให้ผู้รับเหมาก่อสร้างทำแบบมายื่นขออนุญาตปลูกสร้างอาคารพำนักอาศัยชั่วคราวให้ถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งเข้ามาตรวจสอบโครงสร้างของที่พำนักอาศัยของแรงงานก่อสร้างให้สร้างตามแบบที่ขออนุญาตปลูกสร้าง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการที่พำนักอาศัยของผู้ใช้แรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร คือการเช่าสถานที่ปลูกสร้างที่พำนักให้กับแรงงานก่อสร้างที่มีราคาสูง วัสดุที่นำมาสร้างห้องพักเป็นวัสดุเหลือใช้คุณภาพต่ำ ซึ่งจากผลการศึกษา สมควรให้องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลควรเข้าไปตรวจสอบโครงสร้างของที่พำนักอาศัยของแรงงานก่อสร้างอย่างสม่ำเสมอ หรือเพิ่มช่องทางการให้บริการกับแรงงานก่อสร้างได้ร้องเรียนอย่างสะดวก เช่นร้องเรียนทางออนไลน์ หรือสื่อต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่ารูปแบบการจัดการที่พำนักอาศัยของผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่เหมาะสมต้องเน้นชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้แรงงานให้เกิดความรู้สึกมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขอนามัยที่ดี รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ตามกฎหมาย จากผลการศึกษาสมควรให้หน่วยงานจากภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล เทศกิจ สาธารณะสุขจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของแรงงานก่อสร้างเข้ามาให้บริการภายในที่พักคนงานอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งต่อไป สิ่งที่ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม คือต้องสร้างองค์ความรู้ทางกฎหมายให้กับผู้รับเหมาก่อสร้าง และทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับที่พำนักอาศัยของแรงงานก่อสร้างแบบถาวร ประกอบได้โดยใช้ต้นทุนที่ต่ำแต่มีความแข็งแรง ทนทาน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน. (2559, 13 มกราคม). *ประกาศคณะกรรมการสวัสดิการแรงงาน เรื่อง มาตรฐานด้านสวัสดิการแรงงานที่พึงอาศัยสำหรับลูกจ้างประเภทกิจการก่อสร้าง* (มาตรา 93(3) ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541).
- ครุฑชิต มัลลยวงศ์. (2558). *การจัดการโครงการ*. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. <https://www.dga.or.th>
- दनัย บวรเกียรติกุล และ นันทพร ภัทรพุทธ. (2563). *การจัดรูปแบบที่พึงอาศัยและการดำเนินชีวิตของ แรงงานก่อสร้าง*. ภาควิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธเนศ มัทธนาลัย. (2564). *แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564–66 ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง*. <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook>
- วิภาวี อังศุวัชรกร. (2562). *การจัดการที่พักร่างงานก่อสร้างโดยผู้ประกอบการของโครงการขนาดใหญ่ ย่านศูนย์กลางธุรกิจ กรุงเทพมหานคร*. สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์ คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุจน์ รางทอง. (2560). *การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ประเภทกิจการ ก่อสร้าง* [ดุชนิพนธ์ปริญญาดุชนิพนธ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรสาคร. (2563). *รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร ไตรมาส 2 ปี 2563*. กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การประมวลข้อมูลพื้นที่การก่อสร้าง*. <http://www.nso.go.th>
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร. (2565). *ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรม*. <https://samutsakhon.industry.go.th/>
- สุปรีดี เปียถนอม. (2564). *วิธีจัดการปัญหาและรูปแบบทางกายภาพที่พึงอาศัยชั่วคราวสำเร็จรูป กรณีศึกษาบริษัทอิตาเลียนไทยดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน)*. สาขาเคหการ คณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเดช ผูกจีน และคณะ. (2565). *บ้านสำเร็จรูปโครงสร้างเหล็ก*. *สารศาสตร์*, 1, 153. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Koontz, H. D. (1972). *Analysis of managerial functions*. McGraw-Hill.